

Posudek na bakalářskou práci

Název: ROLE „ČERNÉ“ KULTURY A IDENTITA ROMSKÉHO DÍTĚTE : ETNOGRAFICKÝ VÝZKUM

Autorka: Barbora Kýnlová

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta UK v Praze, 2016, 74 s.

Vedoucí práce: Mgr. David Doubek PhD.

Práce Kýnlové je ukázkou vtipné, neotřelé a poctivě zpracované bakalářské práce. Výchozím motivem se stala otázka identifikace romských dětí s „černou“ kulturou, posléze však autorka toto výchozí zúžení překračuje a řeší otázku pozice hudby při utváření skupinových identifikací, resp. kolektivní identity dětí.

Práci tradičně Barbora Kýnlová ukotvuje v odborné literatuře. Jejím cílem je v podstatě vymezit pojem identita. Pracuje s psychologickou, sociologickou a kulturně antropologickou literaturou, otázkou je, zda je třeba do budoucna držet tyto oborové hranice, které se na mnoha místech (ve smyslu odborných studií) překračují. Rámec, který tak autorka vytváří akcentuje 1. Dynamiku identitního vývoje jedince, 2. Otázku identity jako sociální konstrukce. Na pozicích konstruktivismu autorka také zůstává. V tomto směru ovšem kapitola o kultuře naopak navozuje momenty esencialistického pojetí identity, namísto aby se pregnantně uvažovalo o kultuře jako repertoáru významů, z nichž je vybíráno. Toto dilema se pak vynořuje ještě na dalších místech. V podstatě je třeba si ujasnit a jasně formulovat, co bylo dříve: ona kulturní odlišnost a na ní navazující zvýšňování. Tato dynamika by konvenovala s výkladem.

Vlastní výzkum založila autorka na etnografickém výzkumu. Velice oceňuji, že součástí dat nebyly jen rozhovory, ale také pozorování, stejně jako sledování dětí v širším kontextu. Díky tomu se autorce podařilo potvrdit či odhalit řadu velice důležitých poznatků. Z její práce plyne, že utváření identity je dynamický proces, který začíná v identifikaci se vzorem (významným druhým) a následně vede k racionalizaci voleb. Otázka utváření identity ve vztahu k významným druhým se prací prolíná na různých místech, a přestože není v úvodu, závěrech či diskusi explicitně tematizována jako podstatná, ukazuje se její velký význam. Je mechanismem či zprostředkovatelem kulturní transmise (zde by bylo možno uvažovat o esencialistickém přístupu – viz kapitola o kultuře), zde reprodukce hudebního repertoáru v rámci romských rodin a lokálních skupin. Nabízí se otázka embodimentu identit, to znamená, že zacházení (manipulace a performance) s určitými kulturními prvky, kterým je přiřazována etnicita (kulturní prvek na němž se vyjednává odlišnost či blízkost) činí identitu součástí těla (srov. Zandlová 2016). Tato zkušenost v dětství, která není v této době ostře chápána jako etnická (eticita jako typ vztahu mezi dvěma skupinami) vede v dalších obdobích vývoje jedince k etablování „referenční“ etnicity.

V práci autorka pracuje se třemi kategoriemi hudebních stylů. Zvažuje, kam se ten který člověk situuje v sociální realitě. Ukazuje vztah romských dětí k hudební produkci v rámci Romano Gila i jejich akceptaci „černé“ kultury. Zde více než primární sociální vyloučení „černých“ autorka tematizuje blízkost hudebního žánru s romskou hudbou a vizualitu videoklipů. V obou případech se jedná o jevy/obrazy, které jsou dětem srozumitelné a odpovídají jejich zkušenosti či touhám. Naopak přiřazování významu ghettoizace je opět konstrukcí, která nasedá na tělo v budoucnu, v kontextu

hledání místa ve společnosti (viz výpovědi Martina). Naprosto luxusní je pak náleznost postojů dětí, které autorka identifikuje v podstatě podle jejich možnosti včlenit svá těla a mysli do majority. Zdůrazňuje, že jejich zájem o mainstreamový repertoár je skutečný, nejen deklarovaný, jako u jiných dětí. Zajímavé by pak pro mne bylo opět explicitně uvažovat o významném druhém, a diskutovat otázku vyjednávání identity x její ustanovování např. v rámci rodiny (proto kladu otázku pro obhajobu, zda Zuzka nepochází také z rodiny, která inklinuje i integraci?). Stejně zajímavá je úvaha o „černé“ kultuře, že ačkoliv nemusí být primárně etnizována, skrývá v sobě potenciál identifikace s černým. V kontextu identifikace tří kategorií mne napadá čtvrtá, a to repertoár daný hudební výchovou v majoritní škole. Zita Skořepová (2015), která dělala výzkumy v české menšinové škole ve Vídni, doložila, že tak trochu absurdní repertoár českých lidovek, je součástí identit spolužáků ze třídy, bez ohledu na jejich etnicitu; má sociabilní potenciál = při setkáních si to rádi zpívají, aby jim bylo dobře. Proto se ptám, zda by se podobné otázky nedaly diskutovat ve vztahu k hudební výchově v rámci třídy sledovaných dětí.

V rámci celé práce autorka přesvědčuje čtenáře, že je schopna o problému uvažovat a myšlenkově rozvíjet. V diskusi se Barbora Kynlová zabývala především významem hudby při utváření identity na pozadí další etnomuzikologické literatury. Zároveň pracuje s předem danou dichotomií Romové x neromové, černí x bílí jako neměnou kategorií. Asi proto mi přijde zbrklá diskuse se Ševčíkovou, které autorka doporučuje, aby nebazírovala na tradičních lidových písních. Tento názor dobře obstojí v rámci ideologie etnoemancipace, do jaké míry ale přispěje k rozmývání etnické hranice je sporné. Potud já bych doporučovala nechat jim jejich rázovité lidovky srovnatelné s našimi rázovitými lidovkami a sociální inženýrství – je-li v pedagogických vědách potřeba vrhla na propojování repertoárů majority a minority.

V závěru si dovoluji několik poznámek na okraj. Autorka v textu citlivě naráží na problém politické korektnosti. Ve svých úvahách potvrzuje obtíže při zkoumání a především publikování textů, které se nějakým způsobem dotýkají či asociují pojem rasa. Současná věda nedokáže dát rozřešení, a proto chápu, že se autorka s pocitem, že porušuje tabu, v práci potýká na různých místech. Proto by mne v rámci obhajoby zajímal proces, jímž prošla a identifikovala se s výzkumným problémem.

Po formální stránce práce trpí jen dílčími překlepy, všimla jsem si jich v anglicismech a jménech. Chybná je citace Doubka z roku 2011, doporučuji uvádět jeho kapitolu, jinak čtenář se nemůže podle soupisu literatury orientovat.

Bakalářskou práci pokládám za zdařilou a hodnotím ji jako výbornou.

V Praze 9. 5. 2016

Dana Bittnerová